C/2024/1592

5.3.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Uhrien oikeuksia koskevan direktiivin tarkistaminen”

(COM(2023) 424 final – 2023/0250 (COD))

(C/2024/1592)

Esittelijä: **Dovilė JUODKAITĖ**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 18.8.2023
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	21.11.2023
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2023
Täysistunnon numero	583
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	206/1/3

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kannattaa ehdotusta uhrien oikeuksia koskevan direktiivin tarkistamisesta. Ehdotuksella voidaan parantaa uhrien oikeuksia ja tehdä oikeuslaitoksista pitkällä aikavälillä tuloksellisempia ja kustannustehokkaampia.

1.2 ETSK katsoo, että muutokset ovat tärkeitä uhrien tarpeiden henkilökohtaisen arvioinnin ja heille annettavan tuen parantamiseksi kaikissa oikeusprosessin vaiheissa. Vaikka erilaisten uhrien ja rikosten välillä ei pitäisi olla hierarkiaa, jotkut uhrit saattavat tarvita enemmän tukea ja suojelua. ETSK suosittaa, että komissio laatii jäsenvaltioiden kanssa yksityiskohtaiset toimintaohjeet arvioinnin tekevistä viranomaisista.

1.3 ETSK toivoo tiukempia velvoitteita ammattilaisten kouluttamiseksi uhrien oikeuksien alalla ja pyytää komissiota laatimaan tuen antamista koskevia ohjeita ja laatuvaatimuksia. Jäsenvaltioita olisi kannustettava vaihtamaan parhaita käytäntöjä korkealaatuisen tuen tarjoamisesta sekä psykologien ja ammattilaisten kouluttamisesta.

1.4 ETSK suosittaa myös, että kuhunkin jäsenvaltioon luodaan kattava viestintäkehys tiedonsaannin parantamiseksi.

1.5 ETSK pitää valitettavana, että niiden rikosten ja vaarallisten käyttäytymisten luettelossa, jotka otetaan huomioon henkilökohtaisessa arvioinnissa arvioitaessa rikoksentekijän aiheuttamaa riskiä, on mainittu mielenterveysongelmat. Maininta olisi poistettava tekstistä.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti oikeuteen pyytää oikeudenkäyntimenettelyn aikana tehtyjen päätösten uudelleenkäsittelyä, myös tulkkausta oikeuden istunnoissa koskevien päätösten osalta, ja kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että uhrit ovat täysin tietoisia tästä oikeudesta, ja toteuttamaan toimenpiteitä, joilla turvataan viipymätön uudelleenkäsittely.

1.7 ETSK kannattaa aikomusta parantaa uhrien mahdollisuuksia saada korvauksia. ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot jakavat hyviä käytäntöjään toimivien korvausjärjestelmien kehittämisestä ottaen huomioon järjestelmien taloudelliset vaikutukset.

1.8 ETSK kehottaa jäsenvaltioita myöntämään riittävästi rahoitusta direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoon ja pyytää komissiota varmistamaan, että EU-rahoitusta lisätään ja se käytetään direktiivin täytäntöönpanoon.

1.9 Täytäntöönpanon seuraamiseksi komission olisi tuettava jäsenvaltioita tietojen keräämisessä muun muassa laatimalla yhteisiä normeja, jaotteluita ja raportointimuotoja.

2. **Lausunnon taustaa**

2.1 Direktiivi ([1]) rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista Euroopan unionissa annettiin vuonna 2012 ([2]). Oikeusperusta, jonka nojalla asetetaan yksilön oikeuksia rikosoikeudellisissa menettelyissä ja rikosten uhreja koskevat vähimmäisvaatimukset, on vahvistettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 82 artiklan 2 kohdan c alakohdassa.

2.2 Euroopan komissio teki vuonna 2020 arvioinnin uhrien oikeuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanosta. Arviointikertomus ([3]) annettiin 11. toukokuuta 2020. Kertomuksesta kävi ilmi, että useat jäsenvaltiot eivät olleet saattaneet direktiiviä kokonaisuudessaan osaksi lainsäädäntöään määräaikaan eli 16. marraskuuta 2015 mennessä. Komissio oli käynnistänyt yhteensä 26 rikkomusmenettelyä puutteellisen täytäntöönpanon ([4]) vuoksi. Niistä useimmat on nyt saatettu päätökseen. Ongelmat liittyivät muun muassa määritelmän puutteelliseen noudattamiseen, tietojensaantia koskevien vaatimusten saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanoon, menettelyllisiin oikeuksiin ([5]), toissijaiselta uhriksi joutumiselta suojelemiseen rikostutkinnan aikana, uhrien tarpeiden henkilökohtaiseen arviointiin, sellaisten uhrien suojeluun, joilla on erityistarpeita, sekä tietojen keräämiseen.

2.3 Direktiivin täytäntöönpanon parantamiseksi ja paremman suojelun takaamiseksi kaikkien rikosten uhreille EU:ssa komissio hyväksyi 24. kesäkuuta 2020 ensimmäisen uhrien oikeuksia koskevan EU:n strategian (2020–2025). Strategiassa komissio sitoutui arvioimaan EU:n työkaluja ja niiden mahdollisia puutteita ja esittämään ”tarvittaessa vuoteen 2022 mennessä lainsäädäntöehdotuksia vahvistaakseen uhrien oikeuksia entisestään”.

2.4 Direktiivin tarkistamisen yhteydessä toteutettiin laaja kuulemismenettely, johon sisältyi julkinen kuuleminen ja uhrien oikeuksia käsittelevän foorumin sidosryhmien kohdennettu kuuleminen. ETSK pitää tätä prosessia tervetulleena ja muistuttaa, että ehdotuksen julkaisemista olivat pyytäneet uhrien oikeuksia ajavat ja muut kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ([6]).

3. **Yleishuomiot**

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti direktiivin tarkistamisehdotukseen, johon sisältyy muutoksia rikosten uhrien oikeuksien parantamiseksi monilla aloilla ja monissa säännöksissä. Näin autetaan luomaan paremmin häiriöitä kestäviä yhteiskuntia ja parantamaan oikeuslaitosten toimivuutta.

3.2 Direktiivin tarkistus on johdonmukainen muun EU:n lainsäädännön ja poliittisten linjausten, kuten perusoikeuskirjan ([7]) soveltamisen vahvistamista EU:ssa koskevan strategian, kanssa, ja se sopii pyrkimyksiin konkretisoida unionin ajamia oikeuksia ja arvoja monilla aloilla, joita ovat esimerkiksi uhrien oikeudet ja oikeussuojan toteutuminen, kuten ETSK on todennut lausunnossaan perusoikeuskirjan soveltamisesta ([8]).

3.3 ETSK kiittää komissiota siitä, että se on ottanut ehdotuksessaan huomioon digitalisaation ja uuden teknologian kehityksen. Sähköisten viestintävälineiden käyttö 26 b artiklan mukaisesti voi antaa uhreille paremmat mahdollisuudet oikeussuojaan ja sopii yhteen komission digitalisaatiopolitiikan kanssa, johon sisältyy myös oikeudenkäytön digitalisointi.

3.4 Näistä myönteisistä seikoista huolimatta ETSK painottaa, että digitaalisten välineiden ja teknologian käytön tulisi aina olla uhreille valinnaista. Kaikki uhrit eivät välttämättä pysty käyttämään näitä viestintävälineitä ja -teknologioita, sillä heidän digitaalinen lukutaitonsa voi olla heikko tai olematon. Rikosten uhreilla pitäisi aina olla saatavilla muitakin kuin digitaalisia vaihtoehtoja.

3.5 Vaikka direktiivi on horisontaalinen ja sitä sovelletaan kaikkiin rikosten uhreihin, on tärkeää pitää mielessä, että syrjäytyneillä ryhmillä on suurempi riski joutua uhreiksi – myös väkivalta- ja viharikosten uhreiksi – ja että he todennäköisemmin jättävät ilmoittamatta rikoksista ja jäävät ilman oikeussuojaa ja tarvittavaa tukea. ETSK korostaa, että on tärkeää huolehtia laajoista uhrien oikeuksista, tuesta ja palveluista, jotka kattavat erilaiset uhrit ja kaikenlaiset rikokset, toteuttamalla myös kohdennettuja toimia.

([1]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012 , rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta (EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57).
([2]) Direktiiviä sovelletaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa lukuun ottamatta Tanskaa, joka päätti jäädä sen ulkopuolelle.
([3]) COM(2020) 1988 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=COM:2020:188:FIN).
([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_3724
([5]) Erityisesti puutteet 17 artiklan 3 kohdan täytäntöönpanossa eli sen varmistamisessa, että rikosilmoitus toimitetaan viipymättä sille valtiolle, jonka alueella rikos on tehty.
([6]) https://victim-support.eu/news/joint-statement-for-european-day-for-victims-of-crime/
([7]) EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391.
([8]) EUVL C 341, 24.8.2021, s. 50.

3.6 ETSK kannattaa komission päätöstä kiinnittää enemmän huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin uhreihin muun muassa tehostamalla uhrien erityistarpeiden henkilökohtaista arviointia, tarjoamalla maksutonta psykologista apua ja lisäämällä täydentäviä toimenpiteitä ja vaatimuksia, kun kyse on lapsiuhreista ja vammaisista uhreista. ETSK pitää myös tervetulleena päätöstä helpottaa laittomien muuttajien mahdollisuuksia tehdä rikosilmoitus kieltämällä uhrin oleskeluoikeutta koskevien henkilötietojen siirtäminen maahanmuuttoviranomaisille, jos nämä tiedot on kerätty rikoksesta ilmoittamisen seurauksena.

3.7 ETSK toteaa, että ehdotuksessa kyllä velvoitetaan viranomaiset varmistamaan, että henkilökohtaisessa arvioinnissa otetaan huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, myös biologinen ja sosiaalinen sukupuoli, mutta ehdotus ei noudata kokonaisvaltaista sukupuolinäkökulmaa eikä siinä säädetä sukupuoleen perustuvista tukimuodoista muille kuin sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreille. Koska naiset kaikessa moninaisuudessaan joutuvat muidenkin rikosten kuin sukupuoleen perustuvan ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi, ammattilaisten koulutukseen olisi sisällytettävä sukupuoliulottuvuus heidän oikeuksiensa ja tarpeidensa käsittelemiseksi.

3.8 ETSK on erittäin tyytyväinen oikeussuojakeinoja käsittelevään 26 d artiklaan, joka velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että uhreilla on kansallisen lainsäädännön nojalla käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot siltä varalta, että heidän direktiivin mukaisia oikeuksiaan loukataan. ETSK kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpiteitä, joilla uhreille tiedotetaan heidän oikeussuojakeinoistaan, ja varmistamaan, että päätökset tehdään ja oikeussuojakeinot tarjotaan nopeasti.

4. **Erityishuomioita uhrien oikeuksien viidestä pääluokasta**

4.1 ETSK kannattaa sitä, että direktiivin tarkistamiselle on asetettu erityisiä tavoitteita rikosten uhrien viiden oikeusluokan parantamiseksi. Nämä oikeudet ovat oikeus saada tietoja, oikeus tukeen ja suojeluun uhrien yksilöllisten tarpeiden perusteella, prosessuaaliset oikeudet ja oikeus saada korvauspäätös. Nämä oikeudet ovat perustavan tärkeitä sen kannalta, että uhrien oikeuksia suojellaan rikoksentekohetkestä oikeudellisen menettelyn päättymiseen saakka.

4.2 Oikeutta saada tietoja on parannettu useilla säännöksillä. Kansallisen koordinoinnin ja yhteistyön kautta toteutettavia toimintakäytänteitä käsittelevässä artiklassa todetaan, että on otettava käyttöön erityisiä toimintakäytänteitä, joilla varmistetaan, että uhreilla on oikeus saada tietoja myös ollessaan vangittuna tai säilöön otettuna. Tiedot on mukautettava uhrien muuttuviin yksilöllisiin tarpeisiin, ja ”tällaisten tietojen on oltava yksinkertaisia ja helposti ymmärrettäviä, ne on annettava hyvissä ajoin ja toistettava ajan mittaan useissa muodoissa, myös suullisesti, kirjallisesti ja sähköisesti”. Ehdotuksessa säädetään myös uusista velvoitteista, jotka koskevat sähköisten viestintävälineiden käyttöä sekä tukipuhelinten ja verkkosivustojen perustamista tiedonsaannin parantamiseksi. Siihen sisältyy niin ikään velvoite varmistaa, että uhrit voivat tehdä rikosilmoituksen ”helposti saatavilla olevien ja helppokäyttöisten tieto- ja viestintäteknologioiden välityksellä”, mutta ei kuitenkaan takeita siitä, että ”ilmoitusmenettelyt ovat turvallisia [ja] luottamuksellisia”, niin kuin 5 a artiklan 4 kohdassa edellytetään. Säädösehdotuksen 10 a artiklassa on kyse oikeudesta apuun tuomioistuimen tiloissa, jotta uhrit saavat tietoa.

4.3 ETSK painottaa, että tiedonsaantioikeus on perustavan tärkeä, jotta uhrit voivat käyttää muita oikeuksiaan. ETSK suosittaa, että kuhunkin jäsenvaltioon luodaan kattava viestintäkehys. Jäsenvaltioiden olisi toteutettava toimenpiteitä uhrien tiedonsaantioikeuden tekemiseksi tunnetuksi erityisesti niiden uhrien keskuudessa, joilla saattaa olla eniten vaikeuksia rikoksen tunnistamisessa, tiedon saamisessa ja oikeuksiensa käyttämisessä. Näitä ovat esimerkiksi siirtotyöläiset ([9]) ja muut syrjäytyneet ryhmät, kuten laitoksissa asuvat vammaiset henkilöt, lapset ja monenlaisista esteistä ja syrjinnästä kärsivät henkilöt, joilla on suurempi riski joutua hyväksikäytön, väkivallan tai väärinkäytön uhreiksi.

4.4 Rikoksen uhrien ongelmana on myös se, että he eivät saa lainkaan tai saavat vain niukasti tietoa tapauksensa suhteen toteutetuista jatkotoimista. Säädösehdotuksessa mainitaan tiedon antaminen ”useissa muodoissa”, mutta siihen ei sisälly käytettävää kieltä tai käännöksiä koskevaa tiukkaa velvoitetta eikä siinä aseteta jäsenvaltioille nimenomaista ja yleistä velvoitetta antaa uhreille tietoa tapauksen käsittelyn etenemisestä ([10]). ETSK suosittaa, että EU:n toimielimet sisällyttävät tekstiin tiukempia säännöksiä siitä, että kaikilla uhreilla on oikeus saada kaikissa menettelyn vaiheissa ajoissa tietoa oikeuksistaan ja tapauksensa käsittelystä sellaisella kielellä ja sellaisessa muodossa, johon he voivat päästä käsiksi ja jota he ymmärtävät.

([9]) Perusoikeusvirasto (FRA), Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection, (2023). Raportin mukaan siirtotyöläisillä on hyvin vähän yhteyksiä ihmisiin työpaikkansa ulkopuolella eikä tietoa avusta, jota he voivat saada joutuessaan vakavan hyväksikäytön uhreiksi.

([10]) Tarkistetun direktiivin 10 b artiklassa mainitaan vain tieto oikeudenkäyntimenettelyssä tehdyistä päätöksistä, jotka vaikuttavat uhreihin ”suoraan”.

4.5 On myönteistä, että komissio vaatii jäsenvaltioita varmistamaan oikea-aikaisen ja henkilökohtaisen arvioinnin, joka aloitetaan, kun uhri on ensimmäisen kerran yhteydessä toimivaltaisiin viranomaisiin. Ehdotuksessa yksilöidään seikkoja, jotka on otettava huomioon henkilökohtaisessa arvioinnissa, kuten suhde rikoksentekijään ja rikoksentekijän ominaisuudet, ja vaaditaan kiinnittämään erityistä huomiota uhreihin, jotka kuuluvat useampaan kuin yhteen haavoittuvuus- ja/tai rikosluokkaan. ETSK:lle ei kuitenkaan ole selvää, miten viranomaiset voivat päivittää arvioinnin ”säännöllisin väliajoin” ([11]). ETSK suosittaa, että komissio laatii jäsenvaltioiden kanssa yksityiskohtaiset toimintaohjeet arvioinnin tekevistä viranomaisista, jotta näiden velvoitteet olisivat selkeämmät, kuten naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta annetun direktiiviehdotuksen 23 artiklassa edellytetään väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhrien osalta.

4.6 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että ehdotuksella tehostetaan uhrien yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa tukea ja suojelua parantamalla uhrien henkilökohtaista arviointia erityisten tuki- ja suojelutarpeiden selvittämiseksi ja antamalla säännöksiä, joilla helpotetaan haavoittuvassa asemassa olevien uhrien mahdollisuutta saada erityistukea. Arviointikertomus oli osoittanut, että aiempi direktiiviteksti ei ollut riittävän tehokas varmistamaan, että kaikki uhrit saavat tosiasiallista tukea ([12]). Jos uhrien tarpeita ei selvitetä, tuki ei välttämättä ole asianmukaista.

4.7 ETSK kannattaa myös tukipalveluja koskevia säännöksiä ja erityisesti viranomaisten ennakoivaa roolia sen varmistamisessa, että asiaankuuluvat yleiset tai erityistukipalvelut ottavat yhteyttä uhriin, sekä velvoitetta varmistaa, että uhrien tukipalvelut pysyvät toimintakykyisinä kriisiaikoina. Lisäksi ETSK pitää tervetulleena uusia säännöksiä, joilla parannetaan tukea, esimerkiksi oikeutta maksuttomaan psykologiseen tukeen niin pitkäksi aikaa kuin arvioinnin perusteella on tarpeen, lapsiuhrien oikeutta kohdennettuun, eri toimijoiden yhteiseen tukeen sekä vammaisten henkilöiden oikeuksia.

4.8 ETSK panee merkille, että ehdotukseen on lisätty kattavasti suojelutoimenpiteitä. ETSK on kuitenkin huolissaan siitä, että niiden rikosten ja vaarallisten käyttäytymisten luettelossa, jotka otetaan huomioon henkilökohtaisessa arvioinnissa arvioitaessa rikoksentekijän aiheuttamaa riskiä, on mainittu mielenterveysongelmat. Mielenterveyteen liittyvä leimautuminen ja syrjintä ovat edelleen yleisiä, ja niistä olisi päästävä eroon, kuten lausunnossaan aiheesta ”Mielenterveyttä parantavat toimet” ([13]) todetaan. ETSK kehottaa poistamaan tekstistä viittauksen rikoksentekijän mielenterveydelliseen tilaan. Huomioon olisi otettava ainoastaan henkilön vaarallisuuteen liittyvät tekijät.

4.9 ETSK pitää valitettavana, ettei tekstiin sisälly ehdotusta uhrien kanssa tekemisissä oleville ammattilaisille annettavasta koulutuksesta, jossa käsitellään arviointia, erityistarpeita omaavien uhrien oikeuksia sekä tietojen antamista uhreille ja viestintää uhrien kanssa. ETSK toivoo tiukempia velvoitteita ammattilaisten kouluttamiseksi uhrien oikeuksien alalla ja pyytää komissiota laatimaan erityiset toimintaohjeet henkilökohtaisten arviointien tekemisestä sekä tukea koskevat laatuvaatimukset. ETSK pitää myös tärkeänä, että psykologien tietämystä traumaperäisistä stressihäiriöistä parannetaan tähän liittyviin erityistarpeisiin vastaamiseksi, ja kehottaa vaihtamaan Euroopan laajuisesti parhaita käytäntöjä korkealaatuisen tuen tarjoamisesta.

4.10 ETSK myöntää, että on tärkeää, että uhrien mukana on asiantuntevia henkilöitä ja he saavat asianmukaista neuvontaa koko menettelyn ajan. Komitea toteaa kuitenkin, että 10 a artiklan sanamuoto jättää valtion viranomaisille laajan harkintavallan sen suhteen, mitä ”apu tuomioistuimen tiloissa” voi tarkoittaa. Tämä saattaa johtaa siihen, että annettava apu on laadultaan eritasoista. Uhrien avustaminen menettelyn kaikissa vaiheissa on toteutettava tehokkaammin, jotta uhrit varmasti saavat jatkuvaa tukea loppuun asti.

4.11 ETSK kannattaa oikeutta oikeudenkäyntimenettelyn aikana tehtyjen päätösten, myös tulkkauksesta oikeudenistunnoissa ja erityisistä suojelutoimenpiteistä tehtyjen päätösten, uudelleentarkasteluun. Uhrien mahdollisuus riitauttaa heitä koskevat päätökset riippumatta siitä, mikä on heidän asemansa rikosoikeudellisessa menettelyssä, on olennaisen tärkeä, jotta he voivat osallistua aktiivisesti oikeudenkäyntiin. ETSK kannustaa jäsenvaltioita varmistamaan, että uhreille tiedotetaan asianmukaisesti heidän oikeudestaan vaatia uudelleentarkastelua, ja toteuttamaan toimenpiteitä, joilla turvataan viipymätön uudelleenkäsittely.

([11]) 22 artiklan 7 kohtaan tehtävä muutos.

([12]) Uhrien tukijärjestöt varoittivat, että yksilöllisten tarpeiden arviointia ei aina tehdä. Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2022) 179 final (direktiivin 2012/29/EU arviointi) (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=COM:2020:188:FIN), sivu 70. Perusoikeusviraston mukaan on yleistä, että poliisi ei tee arviointia systemaattisesti ja rutiininomaisesti. Perusoikeusvirasto (FRA), Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection (2023), sivu 40.

([13]) EUVL C 349, 29.9.2023, s. 100.

4.12 ETSK suhtautuu myönteisesti toisessa jäsenvaltiossa asuvien uhrien oikeuksien vahvistamiseen video- ja puhelinneuvottelujen käytön avulla. Se on tekstin mukaan valinnaista, mutta ETSK vaatii jäsenvaltioita tekemään siitä pakollista, kun uhri pyytää sitä voidakseen osallistua oikeudenkäyntiin. Tämä vaatimus olisi johdonmukainen oikeudenkäytön digitalisoinnista annetun Euroopan komission tiedonannon ([14]) ja oikeudellisen yhteistyön digitalisoinnista rajatylittävissä asioissa annetun asetusehdotuksen ([15]) kanssa.

4.13 ETSK kannattaa aikomusta parantaa uhrien mahdollisuuksia saada korvauksia vahvistamalla uhrien oikeuksia saada korvauspäätös rikosoikeudellisen menettelyn kuluessa ja pyrkimällä siihen, että korvaus maksetaan uhrille nopeasti tuomion antamisen jälkeen. Tekstissä käytetyt ilmaisut ”kohtuullisessa ajassa” ja ”ilman aiheetonta viivytystä” saattavat johtaa siihen, että uhreja kohdellaan eri tavoin ja kohtelu on erilaista eri jäsenvaltioissa. Välitön korvaaminen ilman aiheetonta viivytystä olisi kuitenkin keino varmistaa, että uhri saa korvauksen tosiasiallisesti ilman toissijaista uhriksi joutumista. ETSK tiedostaa, että mahdollisuudella, jossa valtio maksaa korvauksen ja perii sen myöhemmin rikoksentekijältä, on taloudellisia vaikutuksia. Näitä ei kuitenkaan ole arvoitu ehdotuksessa riittävästi. Jäsenvaltioiden olisi jaettava hyviä käytäntöjään toimivien korvausjärjestelmien kehittämisestä ottaen huomioon järjestelmien taloudelliset vaikutukset.

4.14 Jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin kohtuuhintaisen ja laadukkaan oikeudellisen edustuksen varmistamiseksi, jotta uhrien oikeussuoja voisi toteutua ja he pystyisivät vaatimaan oikeutta.

5. **Erityishuomioita direktiivin täytäntöönpanosta ja seurannasta**

5.1 ETSK on pannut merkille useassa kohdassa, että direktiivin tarkistus ei ole täysin selkeä ja että jäsenvaltioille on jätetty laaja harkintavalta. ETSK on huolissaan siitä, että epämääräiset ilmaukset vaikeuttavat direktiivin saattamista tuloksellisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoa, jolloin uhrien oikeuksien suojelun taso vaihtelee eri puolilla EU:ta.

5.2 Nyt voimassa oleva uhrien oikeuksia koskeva strategia päättyy vuonna 2025. ETSK kehottaakin komissiota antamaan uuden strategian ja varmistamaan uhrien oikeuksia käsittelevän foorumin työn jatkumisen, jotta se voi opastaa ja avustaa jäsenvaltioita direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanossa.

5.3 ETSK kehottaa niin ikään jäsenvaltioita hyväksymään uhrien oikeuksia koskevia kansallisia strategioita tai ohjelmia sekä vahvistamaan koordinointia ja yhteistyötä rajatylittävissä tapauksissa. ETSK kehottaa jäsenvaltioita omaksumaan monialaisen lähestymistavan ja välttämään lokeroitunutta työskentelyä valtio-, alue- ja paikallistasolla.

5.4 ETSK korostaa, että kansalliselle tasolle on luotava toimintapuitteita ja koordinointimekanismeja, jotta varmistetaan uhrien oikeuksien toteutuminen ja uhrien tukipalvelujen tarjoaminen tosiasiallisesti kaikilla jäsenvaltioiden alueilla. ETSK kannattaa säännöstä, jonka mukaan jäsenvaltioiden on laadittava ja pantava täytäntöön erityisiä toimintakäytänteitä, jotka koskevat direktiivin mukaisten palvelujen ja toimien organisointia. On kuitenkin ratkaisevan tärkeää, että komissio seuraa näiden toimintakäytänteiden tehokkuutta ja kehittää menetelmiä palvelujen laadun arvioimiseksi.

5.5 Arviointikertomuksessa mainittiin rahoituskysymys, sillä resurssit ovat puutteelliset ja minimaaliset suhteessa tarpeeseen suojella uhreja, erityisesti kansalaisyhteiskunnan organisaatioissa. ETSK kehottaa jäsenvaltioita myöntämään riittävästi rahoitusta direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoon ja pyytää komissiota varmistamaan, että EU-rahoitusta lisätään ja se käytetään direktiivin täytäntöönpanoon.

5.6 ETSK pitää myönteisenä ehdotusta tietojen ja tilastojen toimittamisesta. Vertailukelpoisten tietojen keräämiseksi ETSK pitää tärkeänä, että komissio tukee jäsenvaltioita tietojen keräämisessä muun muassa laatimalla yhteisiä normeja, jaotteluita ja raportointimuotoja. Jäsenvaltioissa olisi toteutettava sovitun yhtenäisen menetelmän mukaisia kartoituksia uhreista, jotta saadaan tietoa uhriksi joutumisen todellisesta tilanteesta, ja kartoitusten tulokset olisi esitettävä vakiomuotoisilla ilmoituslomakkeilla. ETSK suosittaa, että komissio ottaa uhrien tukipalvelut ja asiaankuuluvat kansalaisyhteiskunnan organisaatiot mukaan kehittämään yhteisiä vaatimuksia ja raportointimuotoja uhrien oikeuksia käsittelevän foorumin kautta ja yhdessä uhrien oikeuksien eurooppalaisen verkoston kanssa. Lisäksi ETSK kehottaa erittelemään tiedot tarkemmin muun muassa vammaisuuden, etnisen taustan ja seksuaalisen suuntautumisen mukaan, jos tieto on saatavilla ja uhrin ilmoittama.

Bryssel 14. joulukuuta 2023.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea
Puheenjohtaja

Oliver RÖPKE

([14]) COM(2020) 710 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0710).
([15]) COM(2020) 759 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0759).